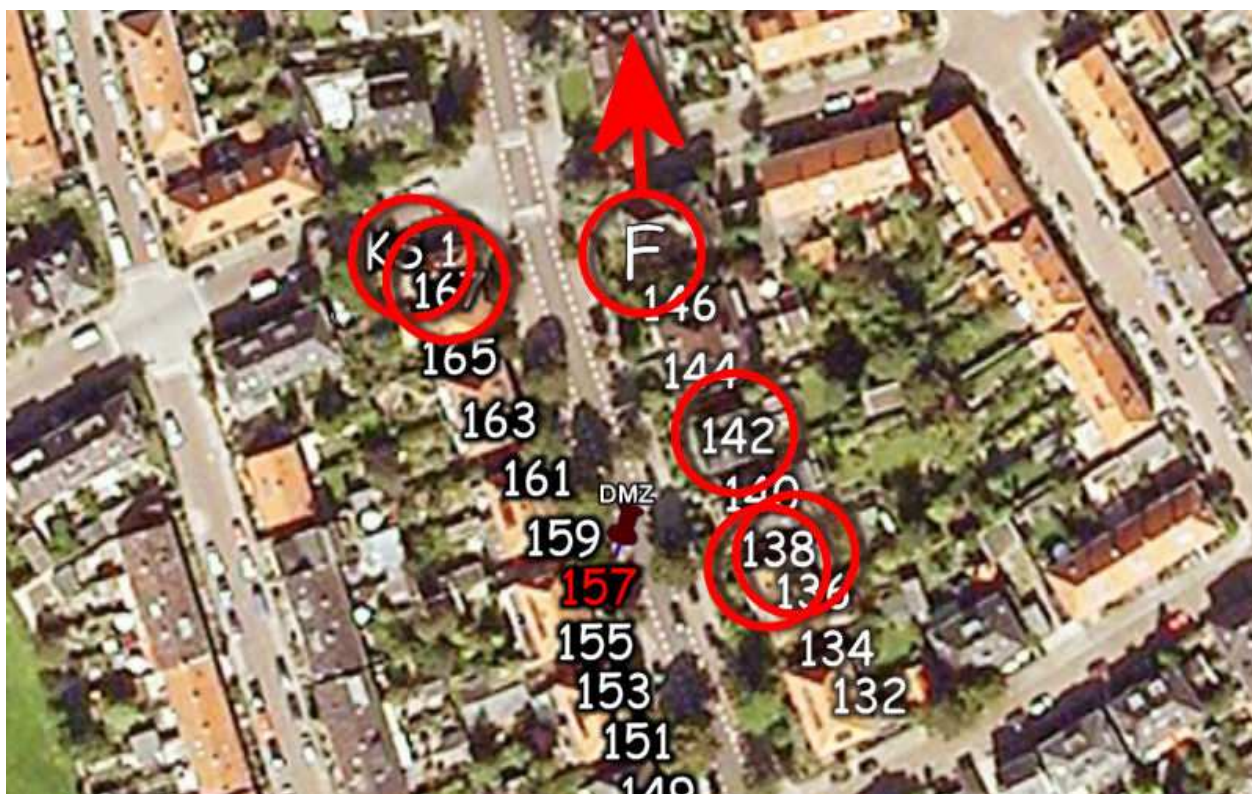

07 Getuigen

(bijgewerkt 17-01-2021)

-dat wordt niet anders doordat een aantal getuigen meent het slachtoffer nog op vrijdag 24 september 1999 te hebben gezien-

24 september 1999 op de fiets (1)	2
24 september vanaf de overkant van de straat	4
<i>Nummer 142 (2)</i>	4
<i>Nummer 138 (3 & 4)</i>	5
24 september vanaf deze kant van de straat	6
<i>Net om de hoek van 167 (5)</i>	6
<i>Nummer 167 (6)</i>	6
Getuige à charge	7
Staartje	9
De telefoon	10
De kalender	11
Wilma	12
In de herhaling	14
De beleggingsadviseur	16
De markt van Diepenveen	17
Voor de bakker	19
Ongehoorde getuigen	19
Het vriendje van het kerkhof	20
De geheimzinnige beller	21
De beller gebeld?	21

Positie van relevante getuigen op 24 september 1999 rondom de woning van het slachtoffer (#157).

Sommige getuigen werden meer op waarde geschat dan andere. Soms werd hun verklaring achteraf aangepast, om de waarde te vergroten. Andere getuigen werden niet gehoord of misschien gewoon weggelaten uit de verslaglegging. Achteraf werd nog een getuige geïntroduceerd, die een heel belangrijke waarneming over het hoofd had gezien. Of toch niet. Maar eerst dit: tijdens het herzieningsproces 2003/4 (Den Bosch) verklaarde de baas van de recherche:

"Mij is bekend dat een aantal getuigen heeft verklaard dat zij mevrouw Wittenberg nog op 24 september 1999 in Deventer hebben gezien. Hiervoor is nooit bevestiging gevonden. Daarbij is betrokken dat is vastgesteld dat er op 25 september nog een aantal kranten in de brievenbus lag.

Zo zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze getuigen zich moeten hebben vergist."

Hoe konden deze getuigen zich vergissen? De recherche had zijn ongelijk ingezien, als ze hadden geweten dat de kranten een dwaalspoor vormden (lees *Dwaalsporen*) of als zij de sporen op het slachtoffer zelf serieus hadden genomen (*Doodstijd*). De verklaring van politiebaas Visscher was noodzakelijk geworden, omdat het Hof van Den Bosch het tactisch journaal had opgevraagd en beschikbaar gesteld aan de procespartijen. Nu ineens kwamen de hieronder te bespreken verklaringen 'boven water'. Verklaringen die het scenario ondersteunen dat de mevrouw Wittenberg pas in de nacht van 24 op 25 september werd vermoord.

24 september 1999 op de fiets (1)

Meerdere getuigen - sommigen deden dat al op 25 september - vertelden dat zij de weduwe op 24 september nog hadden gezien. Er waren uiteraard ook getuigen, die haar op een eerdere dag voor het laatst hadden gezien. Het slachtoffer lag niet onder een vergrootglas, toen zij nog leefde. Hier zijn de waarnemingen van 24 september van belang. Ik zet de waarnemingen in chronologische volgorde, niet in volgorde van het moment van verklaren, maar in volgorde van het moment van de waarneming zelf. Hierdoor komt de laatst verzamelde waarneming het eerst. Of het wel de eerste was, blijft nog even de vraag. Op 8 oktober meldde zich een fysiotherapeut, die vaak zijn klandizie opzocht met de fiets:

"(..)Getuige kende het slachtoffer van zien doch niet van naam. Hij had haar in het verleden meerdere malen zien lopen over de Zwolseweg. Wat hem echter het meest aansprak was het feit dat slo in een donkerblauwe SAAB reed. Ook zag getuige het slo wel rijden in genoemde SAAB. Getuige bezoekt zijn cliënten altijd op de fiets. De afgelopen week hoorde getuige van de dood van slo. Tot op dat moment kende hij haar nog steeds niet van naam. Hij meende zich te herinneren het slo op vrijdag 990924 omstreeks 11.30 uur te hebben zien rijden met haar SAAB over de Ceintuurbaan. Getuige was op weg naar een cliënt in Huize Corel en moet dan de rotonde nemen op de Zwolseweg. Hij let dan erg op het verkeer van rechts omdat hij daar vervelende ervaringen heeft gehad. Zo ook genoemde dag. Get. Meent zich te herinneren dat hij op genoemde dag en tijdstip het slo vanuit het Nieuwe Plantsoen (Ceintuurbaan) heeft zien komen. Volgens getuige zat slo alleen in haar Saab(..)"

Merk op dat de **verbalisant** tweemaal het werkwoord 'menen' verwerkte. Op het moment van noteren, was de recherche er al vast van overtuigd dat het slachtoffer op 23 september omkwam. Nieuwe inzichten leken niet erg welkom.

"Met de getuige zijn agenda doorgenomen en uit deze agenda blijkt dat hij inderdaad op vrijdag 990924 naar huize Corel moest. Echter op woensdag 990922 omstreeks 17.00 uur was hij ook over genoemde rotonde gekomen. Hij reed toen richting Platvoet. Ook op donderdag 990923 was hij over genoemde rotonde gekomen. Hij reed toen omstreeks 17.00 uur richting Ceintuurbaan. (dus vanaf de Zwolsweg rechtsaf.) Al met al kan worden gesteld dat

de getuige het slo vermoedelijk in haar auto heeft zien rijden maar of het nu echt op vrijdag 990924 is geweest staat volgens mij niet vast."

Zo moet de waarneming van de fietser eruit gezien hebben.

De recherche kreeg twee mogelijke alternatieven voorgeschoteld, die niet verder onderzocht werden. Ik kan met mijn gegevens meteen één van de alternatieven afstrepen; donderdagmiddag op het aangeduide tijdstip was de weduwe thuis gezien haar telefoongegevens; zij belde met haar vaste telefoonaansluiting. Van de woensdag weet ik dat zij 's ochtends op de golfbaan was en vermoedelijk daarna op het kerkhof. De middag was - in ieder geval om de veertien dagen - ingepland met visite, voor deze middag niet. Er stond niets op de kalender. En haar afsprakenboekje was verdwenen. Volgens de buurvrouw kreeg zij nog een telefoontje van een buurman. Het tijdstip werd niet opgezocht, wederom helaas speculaas. Het kan ook heel goed zijn dat de recherche later dit tijdstip wel leerde kennen. Maar toen was het onderzoek al zo ver dat lastige kwesties zoveel mogelijk werden vermeden. De richting van waaruit de Saab op vrijdag gekomen zou zijn klopt precies met een rit vanuit Zutphen. Daar zou zij heengaan volgens een verklaring van de groenteman, die zij de voorgaande avond had gebeld.

Later liet de fysiotherapeut weer van zich horen:

"Omstreeks 10.40 uur nam getuige nogmaals telf. contact met mij op. Het was hem te binnen geschoten dat er op de platvoet te Deventer een gezin woont met een soortgelijke saab als slo. De vrouw van dit gezin zou werken bij een drankenhandel aan [adres te Deventer](..)"

En 's middags opnieuw:

"[Getuige fietser] deelt mede dat de familie [NW] een soortgelijke Saab heeft en dat de vrouw des huizes ook blond haar heeft."

Tijdens het herzieningsproces 2003/4 kwam dit onderwerp nog tweemaal aan bod. Eerst in het requisitoir van de Advocaat-Generaal Brughuis:

"Getuige [Getuige fietser] meende het slachtoffer in haar blauwe Saab te hebben zien rijden, maar komt zelf al terug op deze mening, omdat hij vermoedelijk twee auto's door elkaar gehaald heeft. (n.a.v. diens verklaring wordt nog mevr. [NW] gehoord, degene, die eveneens in een blauwe Saab rijdt en mogelijk verwisseld is met mevr. Wittenberg)."

Ofwel, de AG neemt een standpunt in vóórdat de getuige NW wordt gehoord. Een fraai staaltje van objectief vastgelegde vooringenomenheid.

Louwes hierop terug in zijn laatste woord:

"[Getuige fietser] heeft tegenover de politie verklaard dat hij mevrouw Wittenberg op 24 september 1999 nog in haar auto heeft zien rijden op de rotonde van het Zamenhoffplein in Deventer, maar dat hij niet uitsloot dat hij haar verwarde met een andere blonde vrouw. Deze andere vrouw [demo: NW] heeft echter verklaard voormelde route nooit te hebben gereden."

Waar echter in het geheel niet op werd gereageerd, ook niet in het arrest. Alles bijeen laten de politie, OM en het Hof hier vrijwel alle steken van het breiwerk vallen. De gehele episode maakt slechts één indruk: dit komt ons slecht uit.

24 september vanaf de overkant van de straat

Nummer 142 (2)

De timing is frappant, want gezien de waarneming op de rotonde was de weduwe op weg naar huis. En zie toe, haar thuiskomst - die maar één minuutje later moet zijn geweest - werd ook gadeslagen en wel door de buurman aan de overkant, gelezen zijn verklaring op 25 september, dus vrijwel per omgaande, tijdens het buurtonderzoek:

"In het kader van buurtonderzoek nog een bezoek gebracht aan Zwolseweg 142, [getuige overbuurman]. Hij deelde mede dat hij (volgens hem) gistermorgen, vrijdag had gezien dat het sl.o. met de auto thuiskwam."

Wederom een significante toevoeging, namelijk: *volgens hem*. Implicerend dat het volgens de verbalisant niet zo was. Waarom? Het onderzoek was nog nauwelijks op gang getrokken. Had het hele team al te horen gekregen, wat de gewenste uitkomst was?

"Het tijdstip wist hij zich niet meer te herinneren. Hij had nauwelijks contact met het sl.o. Af en toe nam hij sl.o. mee naar de stad als zij op zaterdag op de bus stond te wachten. Zij praatte dan honderd uit over ditjes en datjes. Hedenmorgen had [getuige overbuurman] een jong meisje gezien rond 10.30 uur die bij de woning van het sl.o. naar binnen keek. Dit bleek de kapster te zijn. [Getuige overbuurman] is niet veel thuis en kan dus niet veel bijz. vertellen."

Reconstructie van de bewegingen van de weduwe in samenhang met de getuigenverklaringen.

De getuige stelde dat het 's ochtends was en in samenhang met de verklaring van de getuige hiervoor, is het onontkoombaar dat dan een tijdstip tegen de klok van twaalf in aanmerking komt. In het onderzoek werd niet doorgevraagd. De weduwe kwam aan met haar auto. Waar parkeerde zij deze volgens de buurman? Had zij iets bij zich? Hoe was zij gekleed? Niets werd er gevraagd. Hij gaf geen enkele bijzonderheid, wordt er vermeld. Men lijkt eerder opgelucht dan teleurgesteld. De getuige geeft er blijk van een goede waarnemer te zijn. Immers verhaalt hij ook van de actie van de kennis van de kapster in aanloop tot de ontdekking van de moord op zaterdagochtend. Ook hiervan werden geen bijzonderheden opgenomen. Dat is toch heel curieus in een onderzoek naar een moordzaak. Uit deze waarneming blijkt dat de buurman de woning ook op zaterdagochtend had gezien. Was het hem opgevallen dat de gordijnen gesloten waren? En de dag ervoor? Het was toch het proberen allemaal waard, of niet soms? Niet, als je al denkt te weten, hoe alles in elkaar zit.

Er zit nog een juweel van een verklaring in het tactisch journaal. Ja, in het tactisch journaal, want géén van deze verklaringen zat in het dossier. In het dossier zat slechts het proces-verbaal van 17 januari 2000 waaruit de suggestie naar voren komt dat deze verklaringen er helemaal niet waren:

"buurtbewoners hebben het slachtoffer voor het laatst op donderdag 23 september 1999 gezien".

Tegenwoordig noemen ze dit 'bemanteling van de waarheid'. Vroeger noemde wij dit gewoon een leugen. Soms was dat voor je bestwil, nu echter niet wat betreft Ernest Louwes.

Nummer 138 (3 & 4)

Terug naar de categorie burens van de overkant. Bij een wat ouder echtpaar was de zoon op bezoek, waardoor het moment van waarnemen goed vast verankerd is. Het gaat om twee getuigen, moeder en zoon). Het tactisch journaal is op dit punt uiterst summier, er staat:

*"Zie verhoor [naam zoon]
Deze heeft sl.o. afgelopen vrijdag 24/09/99 te omstreeks 16:30 uur zien lopen op de inrit van haar eigen woning. Getuige is overtuigd van zijn waarneming, herkenning van het kapsel van sl.o Ook is er de overtuiging van dag datum en tijdstip."*

De verwijzing naar het verhoor is een verwijzing in het luchtledige, want er zat niets in het dossier. Je kunt ook zeggen, een verwijzing naar het geheim van het OM. Het Hof Den Bosch had er in 2004 de volgende woorden voor over:

"en de ander verklaart het slachtoffer niet in het gelaat te hebben gezien en dat zij van de getuige wegliep (...) Bovendien verklaart [getuige 15] dat dat is geweest op vrijdag 24 september 1999 in de middag en op de oprit naast het huis van het slachtoffer,"

Let wel dat de weduwe erom bekend stond, de keukendeur te gebruiken als hoofdingang. Dus liep zij frequent om het huis heen, via de oprit van de garage naar de straat. De oprit 'naast het huis van het slachtoffer', was dus wel háár oprit en háár in- en uitgang. Hierna stelde het Hof dat de burens van de weduwe die naast haar woonden, dit niet gezien hadden, dus dat de bovenstaande waarneming onwaarschijnlijk was, hoe logisch is dat?. Om de betrouwbaarheid van de getuige uit te lichten gebruik ik de tekst van journalist Stan de Jong (HP/De Tijd 2004; *Bluffpoker in Deventer*), die deze getuige interviewde:

"Mevrouw Wittenberg liep op vrijdag rond 16.30 uur op de inrit van haar woning. Toevallig bracht ik die dag een bezoek aan mijn ouderlijk huis, recht tegenover de Wittenbergs."

Daarom kon ik het me zo goed voor de geest halen. Dat het mevrouw Wittenberg was, leed geen twijfel. Ze was een opvallende verschijning in de buurt."

Hier is geen Chinees bij. De Zwolseweg is - anders dan de naam suggereert - maar een héél smalle straat. De burens aan de overkant zaten als het ware op de eretribune.

24 september vanaf deze kant van de straat

Net om de hoek van 167 (5)

Deze verklaring vormt weer een schakel met de vierde getuige, die de weduwe - ook 's middags - wat verder op de straat zag, meer richting het winkelcentrum, waar ze regelmatig haar boodschappen haalde.

"[Getuige zijstraat] kent het slo heel oppervlakkig. Zij meent dat zij afgelopen vrijdag 24 september 1999, volgens haar 's middags, tijdstip kan zij niet plaatsnemen, het slo nog heeft zien lopen op de Zwolseweg. Zij heeft in ieder geval iemand op de rug gezien die zij meende te herkennen (o.a. blond haar) als het slo. Deze persoon was gekleed in een vaal groenig mantelpakje. Zij heeft deze persoon dus niet in het gezicht gezien. Onder het pakje droeg de persoon iets van crème. Zij is zeker van de vrijdag omdat get donderdag de gehele dag heeft gewerkt."

Weer wordt er 'gemeend'. Weer ontbreken de details, zoals de richting, waarin de weduwe lopend gezien werd. Vast niet naar gevraagd. Ook hier ontbreken weer een aantal details. Zoals het meedragen van een tas. Er wordt wel melding gemaakt van kledingstukken. Er had natuurlijk nu gecontroleerd moeten worden of de weduwe dergelijke kleding in de garderobe had hangen. Zeker als je de getuige wilt afstrepen. Deze getuige had wederom een goede verklaring voor de dag van waarnemen.

Intussen ondersteunden de laatste twee getuigen elkaar ook weer. De eerste twee zagen haar 's ochtends in en met de auto. De laatste twee zagen haar te voet, nu wat later in de middag. Een goed rechercheteam gaat met deze gegevens aan de slag. Dit rechercheteam stopte deze verklaringen zo diep weg dat ze pas na ruim vier jaar weer aan de oppervlakte kwamen.

Nummer 167 (6)

Wat heet diep. Er was nog een getuige die geen getuige mocht zijn. Nog een andere buurvrouw wordt in het tactisch journaal ten tonele gevoerd:

*"Zwolseweg 167 gesproken met dhr en mevr. [getuige], tel.613543. Hebben van een collega (met hond) gehoord wat er was gebeurd. Tevens hebben zij van de fam.[Zwolseweg 165] gehoord wat er was gebeurd. Geen details gehoord van de burens. Men kende het slo niet en hadden haar afgelopen **donderdag** 23-09 tussen 10.00 en 12.00 uur gezien, lopende op de Zwolseweg."*

Hier staat dus duidelijk: het laatst gezien op donderdag. Dan springen we naar 2004 en citeren de AG Brughuis op 24 januari:

"Ter zitting van 8 december wordt melding gemaakt van getuigenverklaringen, die inhouden, dat het slachtoffer wel degelijk nog gezien zou zijn ná donderdagavond. Deze verklaringen bevinden zich niet uitgewerkt in het einddossier, maar slechts in mutatie-vorm in het tactisch en technisch journaal(..)

Getuige [getuige Zwolseweg 167]: bevindt zich in haar woning aan de tuinzijde en ziet op een

afstand van maar liefst 17 meter enkele seconden iemand lopen die zij associeert met mevr. Wittenberg. "Zekerheid had ik toen niet en nu ook niet"."

Uit deze passage blijkt dat het tactisch journaal, zoals dit werd overhandigd aan de verdediging, niet compleet is. Want datgene wat Brughuis meent te weten staat niet in dat tactische journaal. Dat heeft het over donderdag en nergens over die 17 m. En nergens staat hoe laat.

Ja, 17 m. Mevrouw Brughuis schijnt dat een imponerende afstand te vinden, maar liefst 17 m.

Getuige à charge

De voorgaande getuigen kan men gerust als getuigen à decharge bestempelen. Immers had Louwes voor de volgende dagen een redelijk alibi en met deze verklaringen verviel juist het alibi van een aantal andere figuranten, om ze zo maar te betiteln, want verdachten werden ze zo natuurlijk nooit.

Als een duveltje uit een doosje, of als een geschenk uit de hemel, hoe je het maar wilt noemen, kwam de politie in nauwe samenwerking met het OM voor het opgeluchte Hof van Den Bosch (2003/4) met een echte tegengetuige. Naast de weduwe op 159 woonden burenen, die vanuit de woning een redelijk uitzicht hadden op de woning van de weduwe.

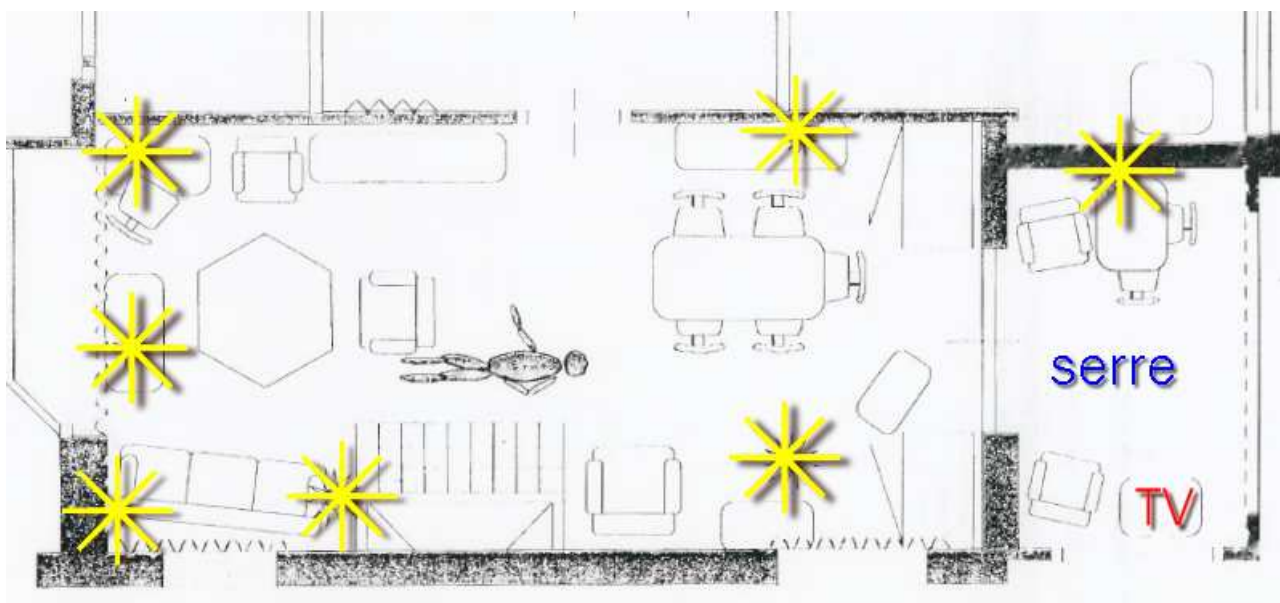
De gezamenlijke oprit. Links de woning van mevr. Wittenberg. Daarnaast nr. 159. De drie zijramen gericht naar de burenen. Hier hadden de gordijnen overdag dicht moeten zijn met daarachter brandende verlichting. De muur ligt richting NNW, dus dit valt goed op. Er was géén gezamenlijke oprit, het waren er twee.

Deze burenen kregen alsnog een plaatsje in het arrest van het Hof, 9 februari 2004, want eerder was de verklaring niet opgenomen:

"De burenen van het slachtoffer waarmee zij een dubbele oprit deelde hebben haar op vrijdag 24 september 1999 niet gezien, terwijl een van hen die vrijdagmiddag rondom het huis bezig was en op de dubbele oprit zijn motor heeft gewassen ([getuige 7] en [getuige 10] d.d. 25 september 1999 en 15 november 1999, p. 210 e.v. en 218 e.v. en op 16 januari 2004, aanvullend proces-verbaal d.d. 19 januari 2004)."

Hierover stond *niets* in het tactisch journaal, terwijl de burens van 159 toch onmiddellijk werden geïnterviewd. Wie een dergelijke verklaring – van iets dat *niet* werd gezien, 4 jaar later - serieus wil nemen, moet dat zelf maar weten. Maar nu de volgende lakmoestest:

Indien het slachtoffer op 23 september om het leven was gebracht, had de woning er op 24 september net zo bij moeten liggen, als op 25 september, complottheorieën daargelaten (je komt soms de vreemdste suggesties tegen). Op 25 september trof de technische recherche in het woongedeelte op de benedenverdieping *zeven* brandende lampen aan, terwijl de gordijnen gesloten waren. De zéér oplettende burens - zij namen immers gedurende de gehele dag waar dat de weduwe er *niet* was - hebben dat over het hoofd gezien. Hadden zij het wel gezien, dan zouden zij er vast over hebben verklaard, want de buurman belde op 29 september nog op over de gordijnen boven:

Plattegrond technische recherche met posities van de lichtpunten aangezet. Let ook op de posities van de zijramen (onder in het diagram). Volgens dit diagram was het achterste raam in de serre niet afgesloten door een gordijn, maar een foto in het rapport van de TR laat zien dat ook achter de TV rechtsonder een - lichtdoorlatend - gordijn hing.

"Door [rechercheur] opgenomen dat buurman [naam], die al eerder was gehoord, belde met de mededeling dat hem op was gevallen dat de overgordijnen van de slaapkamer niet dicht zaten. Zijn conclusie is dus dat het voor middernacht is gebeurd."

De woning van de weduwe had op de benedenverdieping drie zijramen, aan de kant van de genoemde burens. Dus driemaal afgedekt met gordijnen met daarachter zeven brandende lampen, midden op de dag. En dat viel niet op? Wel dat de gordijnen *boven* open waren? En het was wel opgevallen dat de weduwe zelf nergens te zien was? Betrouwbare getuigen dus, of toch niet?

En nog wat anders; de burens van de overkant (138) hadden de weduwe op haar oprit gezien, of wellicht iemand, die daar verschrikkelijk veel op leek, zoveel lijkt het Hof te suggereren. Zagen de burens van 159 dat ook? Zij zagen toch alles in deze voorstelling van zaken? Hadden zij misschien iemand gezien, die sterk op de weduwe leek en zomaar van de oprit van de weduwe gebruik maakte? Natuurlijk niet. En dit gaat er allemaal in als zoete koek bij de magistratuur? Wacht maar, er komt nog meer...

Overal achter de gordijnen brandde licht, zichtbaar vanaf de straat en vanaf de bureu.

Staartje

De bedoelde bureu waren getuige, maar waarvan? Zij leverden echter nog een getuige aan. Maar niet uit zichzelf. Zoveel tegenwoordigheid van geest hadden zij helemaal niet. Even vergeten. De hele week hadden zij een 'bezoeker' over de vloer, letterlijk, maar ze kwamen niet op het idee dat aan de politie te melden. Die man kon toch ook wat hebben gezien? En dat was ook zo, later, op 20 oktober 1999, verscheen deze mededeling in het tactisch journaal:

"Verscheen naar aanleiding van het [programma Opsporing verzocht] aan het bureau: [NAW gegevens]. (..) Getuige heeft in de periode van 21 tot en met 26 of 27 september 1999 werkzaamheden verricht in de woning van [naam buurman]. Hij was in die periode mevr. Wittenberg wel eens tegengekomen en vond het een aardige correcte vrouw. Hij had haar af en toen gegroet.(..) Op de vraag of getuige tijdens zijn werkzaamheden personen bij de woning van Wittenberg heeft gezien kreeg ik als antwoord dat hij steeds binnen aan het werk was geweest. (lakken en schuren vloeren ed.)"

Daarna gaat de posting over op een ander onderwerp. En verder werd deze verklaring genegeerd. De verklaring van een getuige die in de week van het delict het slachtoffer meerdere malen ('af en toe') had gezien. Er volgde geen enkele vraag aan deze getuige over de activiteiten die het slachtoffer in die periode ondernam. Hij groette haar, maar zal dan toch ook wel gezien hebben dat ze thuis kwam of wegging en of dat met de auto was of met een boodschappentas. Misschien was hem wel wat te binnen geschoten, als hierop was doorgevraagd. Bijvoorbeeld of dat groeten samenviel met de schoonmaakactiviteiten van de motormuis. Niet dus. Wederom...

De telefoon

Ook de telefoon was getuige. Getuige van pogingen om de weduwe op te bellen. De telefoon kon ons heel wat vertellen, omdat het apparaat tot tweemaal toe werd 'ondervraagd', waardoor er extra informatie kon worden vergaard. Dat apparaat, waar wij het hier over hebben, was van een destijds behoorlijk geavanceerd type (Denver 25HV), een telefoon met nummerweergavegeheugen. Het geheugen registreerde alle oproepen, of ze nu wel of niet werden opgenomen door de abonnee, ook als de abonnee een andere aansluiting gebruikte, de weduwe had er twee. Maar de telefoon had ook een wat onhandige eigenschap. Indien iemand *opnieuw* opbelde, werd de registratie van de reeds bestaande oproepen samengevoegd met die van de nieuwste oproep, waarbij alleen het laatste tijdstip van bellen bewaard bleef. Hierdoor zou informatie verloren kunnen zijn gegaan. Doordat er **tweemaal** door het telefoongeheugen werd gebladerd, is dat probleem afgewend. Maar dat werd niet onderkend.

De Denver 25HV. In het geheugen van de telefoon van de weduwe werden de telefoonoproepen en - gesprekken van de laatste 48 uur teruggevonden.

In het arrest van Den Bosch komt deze passage voor (mijn nadruk):

*“De afspraak op vrijdagmorgen 24 september te Zutphen betrof een afspraak bij de schoonheidsspecialiste om 10.00 uur [getuige 4] d.d. 30 september 1999, p. 239 e.v. en de kalender van het slachtoffer met vermelding op **vrijdag 24 september 1999** “[voornaam getuige 4] 10.00”). Het slachtoffer is genoemde vrijdagmorgen niet op haar afspraak bij de schoonheidsspecialiste verschenen en heeft evenmin haar bestelling groente en fruit die dag opgehaald. De schoonheidsspecialiste heeft diverse malen getracht het slachtoffer **die dag** telefonisch te bereiken juist omdat zij de punctualiteit van het slachtoffer kende, doch kreeg geen gehoor.”*

Er werd dus op 25 september 1999 tweemaal door het telefoongeheugen gebladerd, éénmaal ten behoeve van het onderzoek van de tactische recherche en éénmaal voor de officiële vastlegging. Dit vraagt om wat nadere uitleg. Op zondag 26 september werd een lijst met telefoonoproepen in het tactisch journaal opgenomen. Afgelezen uit het geheugen van de telefoon van mevrouw Wittenberg. 'De laatste vijf bellers' stond erbij. De gepubliceerde lijst begint op donderdagmiddag, **slaat de hele vrijdag over** en eindigt met een telefoonoproep even na 12:00 uur op de zaterdagmiddag.

De dinsdag daarop verscheen het officiële proces-verbaal van het BTO (Bureau Technische Ondersteuning) over de telefoonoproepen. De lijst in dit document liep door tot en met zaterdagmiddag. Er stond ineens nóg iemand op die had geprobeerd te bellen en wel driemaal op zaterdagmiddag rond 17:00 uur. Er werden dus drie oproepen vanaf hetzelfde nummer geregistreerd. Omdat het eerstgenoemde onderzoek al op de vroege zaterdagmiddag was afgesloten weten wij nu zeker dat deze drie nieuwe oproepen *allemaal pas op zaterdagmiddag zijn gedaan*. Dus niet bijvoorbeeld eerst één of twee op vrijdag en daarna nog één of twee op zaterdagmiddag, zoals theoretisch wel had gekund, als het PV van het BTO de enige registratie was geweest. Dat de lijst in het tactisch journaal – de lijst, die aangaf dat er vrijdag helemaal niemand naar de woning had gebeld - gebaseerd was op een onderzoek rond 15:00 uur, werd later in intern onderzoek (2007) nog eens bevestigd. Maar ook een vergelijking tussen beide genoemde lijsten levert deze wetenschap op, ik kom daar nog op terug, want er is meer aan de hand. De gegevens voor het PV werden pas op zaterdagavond verzameld en op dinsdag vrijgegeven. Naar aanleiding van de vermelde aanvulling in het PV op de lijst in het tactisch journaal verscheen later het volgende bericht in het tactisch journaal. De recherche meende meteen te weten, wie die beller was geweest (mijn nadruk):

"Op 25 september om 16.50 uur is er ingebeld op de huislijn van SO (na ontdekking) vanaf het nummer: [...] op naam van: [adresgegevens in Zutphen]. (NB slachtoffer had op vrijdag een afspraak in Zutphen, volgens info Groenteboer en op kalender stond Wilma, mogelijk is zij dit)"

De kalender

Nu is dat voorkomen op die kalender al gelijk een 'jumping to conclusions' met verreikende gevolgen, waardoor ik dit eerst wil aankaarten. In de serre hing aan de muur een weekkalender. Hierop stonden allerlei notities, die door de recherche werden aangezien voor afspraken. Was dit zo? De huishoudster had voor die kalender een andere verklaring:

"Nadat haar man was overleden, hield ze haar bezigheden bij op een scheurkalender in de serre."

Van de kalender bestaan foto's en beschrijvingen. Uit beide komt naar voren dat er na 24 september helemaal niets meer op de kalender stond. Toch stonden er op de kalender triviale zaken, zoals het bezoek van de huishoudster dat altijd op donderdag plaats vond. Uit andere verklaringen komt naar voren dat de weduwe naar alle waarschijnlijkheid nog afspraken voor de nabije toekomst had gemaakt. Tenminste drie. Die stonden niet op de kalender. Die stonden wellicht wel ergens anders; de voormalige werkster van het slachtoffer verklaarde:

"Mv had haar wekelijkse afspraken op de scheurkalender staan en individuele afspraken in een boekje naast de telefoon."

Dat afsprakenboekje is niet boven tafel gekomen. Dat ging dus met de dader mee. Die er mogelijk zelf in stond. Pas véél later hebben twee getuigen verklaard dat mevrouw Wittenberg opzag tegen

een lastig gesprek dat zij nog over het veranderde testament moest voeren. Eén van die getuigen was Wilma. De weduwe zou haar nog bellen, om te vertellen, hoe dat gesprek was verlopen. Nog even terug naar die kalender. In het vakje met 'Wilma' stonden ook de aantekeningen '10:00 uur' en 'chemisch afval', waarbij het op voorhand niet duidelijk is, of dat '10:00 uur' bij 'Wilma' hoort of bij 'chemisch afval'. De recherche heeft destijds totaal niets met dit gegeven gedaan en nu blijken de sporen uitgewist (afvalverwerkingsbedrijf, archief Deventer, drukkerij vuilophaalkalender). Zie ook *Dwaalsporen*. In ieder geval werkte men toen nog met een chemokar en daar hoorde een vaste route en tijden bij. En dat zou heel goed die 10:00 uur kunnen verklaren. Waardoor de groenteman niet zo goed meer uitkwam. Maar dat komt nog.

Twee manieren, waarop de notities van 24 september (onderste regel) kunnen zijn ingevuld. De opmerking "chemisch afval" moet wel betrekking hebben gehad op de chemokar, die toen nog functioneerde. Daar behoorde een tijdschema bij.

En dan nog even deze, uit het verhoor van de huishoudster 2 oktober 1999:

U vraagt mij of ik weleens de achterzijde van de bladen van de scheurkalender in de serre heb gezien. Dit heb ik niet. Daar had ik niets mee te maken.

Waar gaat dit over????

Wilma

Verder met Wilma. Wilma was de schoonheidsspecialiste van de weduwe. Zij werd op woensdag 29 september aan de zaak opgezocht door de recherche. De recherche wist pas sinds het uitkomen van het PV van het BTO - dat was op dinsdag - van haar bestaan af. Zij gaf bij die gelegenheid een vrij lange verklaring af over de inhoud van het laatste gesprek met de weduwe. Deze verklaring heeft betrekking op de verandering van het testament en de aanleiding daartoe (lees *OT & NT*). De inhoud van de verklaring loopt opvallend gelijk op met de verklaring, die Louwes twee dagen eerder aflegde. Degenen, die denken dat Louwes in die eerste verklaring poogde een verdenking af te wentelen op een ander, hebben het echt mis. Dat werd ook nog eens bevestigd door een vriendin van de weduwe, die twee dagen later nog eens de lezing van Louwes bevestigde.

Van belang zijn de data, die in het verslag van het gesprek met Wilma worden genoemd. Ik gebruik het oorspronkelijke verslag in het tactisch journaal.

Dit zijn de cruciale momenten:

"SO had 26 september bij haar een afspraak in de salon.(..) Op vrijdag 19 september was SO nog bij haar in de zaak geweest."

Beide data bestaan niet, althans niet in 1999 en vragen om een nadere verklaring. Maar laten wij eerst dit vaststellen: in ieder geval staat hier **NIET** dat er een afspraak op 24 september was. De tekst is eenduidig, de afspraak voor de behandeling viel nà het weekend van 25 & 26 september. Dat 'Wilma' op 24 september op de kalender stond, vraagt om een andere uitleg, die verbluffend simpel is: op 24 september was de weduwe in Zutphen en ging bij Wilma langs op haar werk. Dat klopt met de uitleg, die de huishoudster aan de kalender gaf. Het klopt ook met de bijzonderheden, die ik in de vorige hoofdstukken en paragrafen gaf.

Het gesprek in Zutphen werd jaren later nog tweemaal door Wilma aangehaald. Daarbij gaf zij als bijzonderheid op dat het gesprek één of twee dagen voor de dood van mevrouw Wittenberg had plaatsgevonden. En ze vulde erop aan dat de weduwe de volgende dag nog contact met haar zou opnemen, maar dat het daar nooit van gekomen was. Dit om te vertellen over de afloop van een gesprek dat de weduwe nog met iemand moest voeren over het veranderde testament. De afspraak voor dat gesprek stond niet op de kalender, dus vermoedelijk in het eerder genoemde boekje. Dat de dader moet hebben meegenomen. Een gesprek waar mevr. Wittenberg erg mee in haar maag zat; een andere kennis van de weduwe - de grafbeheerder - had haar nog aangeraden, de politie erbij te betrekken.

Nu werd Wilma pas na het weekend op de hoogte van de dood van de weduwe gebracht, dus geeft de marge van één of twee dagen geen volledig uitsluitel over de datum van de ontmoeting in Zutphen, behalve dan dat *het in de week voor het weekend van 25 & 26 september moet zijn geweest*. En op een *vrijdag*.

Mevr. Wittenberg had echter geen contact meer met haar had opgenomen, daarom heeft Wilma op zaterdag geprobeerd terug te bellen. Tevergeefs. Ze belde dus niet vanwege een gemiste afspraak, dat zou ze ook nooit doen, was al lang afgesproken, maar omdat ze over dat gesprek over het testament wilde horen.

En zo kom ik bij de betekenis die ik hecht aan de gegevens, die tijdens de hoor van Wilma werden genoteerd:

"SO had 26 september bij haar een afspraak in de salon.(..) Op vrijdag 19 september was SO nog bij haar in de zaak geweest."

De beschreven data zijn beide zondagen. In beide gevallen is de tekst volstrekt eenduidig, indien de genoemde datum wordt gelezen met het niet opgeschreven tussenvoegsel *'in de week van'*.

Ik heb de verdediging er meerdere malen op gewezen dat hierover uitsluitel te verkrijgen moet zijn. Standaard is het namelijk praktijk dat de geschreven versie van ieder interview wordt bewaard. Hier staat immers de handtekening van de getuige onder. Mijn giswerk is dat hier andere omschrijvingen van de genoemde data staan. Een ander giswerk van mij is dat er al om dit document is gevraagd en dat het is 'kwijtgeraakt'.

In plaats van '26 september' - nogmaals dat was een zondag - zal er gestaan hebben: 'deze week'. In plaats van 'vrijdag 19 september' - een niet bestaande datum - zal er gestaan hebben: 'vorige week vrijdag' of 'afgelopen vrijdag'. Het interview vond in de week van 26 september plaats, op woensdag, met een aanvulling op donderdag.

Er is nog meer. Het interview had donderdag nog een staartje, omdat er vergeten was navraag te doen naar de telefoonoproepen, die Wilma op zaterdagmiddag deed. De datum van die oproepen - 25 september - komt in het eerste interview helemaal niet voor. De mededeling hierover in de weergave van het tweede interview is heel droogjes:

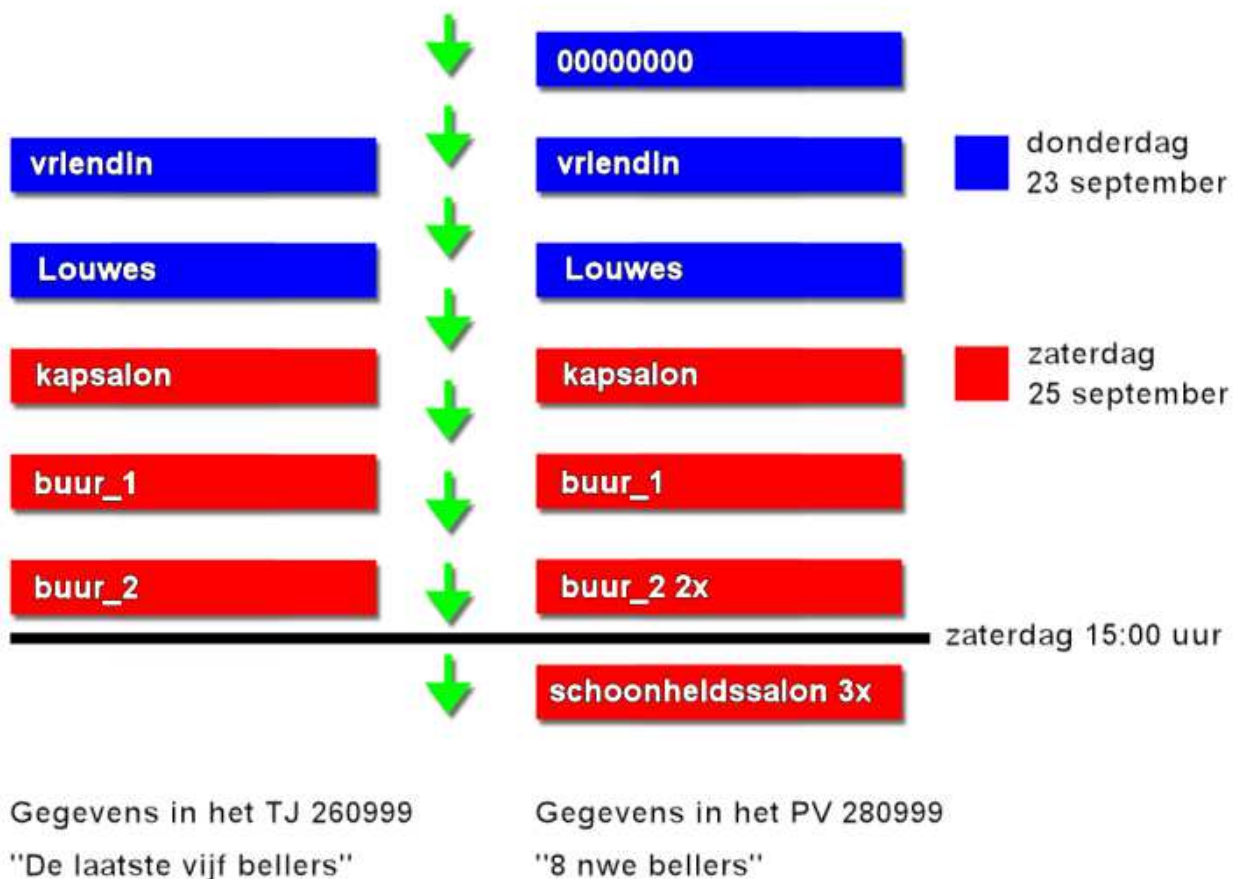
"Getuige heeft meerdere keren naar de woning van SO gebeld om te kijken waar SO bleef."

Weer héél onduidelijk dus, maar dat begint te wennen. Steeds opnieuw stelt het recherchewerk of de weerslag ervan ons voor raadsels en niet alleen ons, maar ook de recherche zelf. Want in een concept-PV dat volgens mij nooit in het dossier heeft gezeten, staat nu de volgende interpretatie, die gelezen de inhoud, gebaseerd op een samenraapsel van gegevens uit het tactisch journaal:

"Mevr. Wittenberg en ik hadden een afspraak staan voor afgelopen vrijdag, dd. 26 september [sic, maar bestaat niet] om 10 uur. Zij kwam toen niet opdagen. Ik heb daarom die vrijdag diverse keren naar de woning van Mevrouw Wittenberg gebeld. Er werd echter niet opgenomen. Ik heb ook zaterdags nog geprobeerd haar te bereiken., doch kreeg weer geen contact. Tenslotte hebben de meisjes in mijn zaak dinsdag nog een aantal keren gebeld."

Weer dus een niet bestaande datum. Maar ook de dag kan niet kloppen. En waarom zouden nu juist op dinsdag 'de meisjes' bellen? En niet Wilma zelf? Het antwoord ligt voor de hand: dinsdag was de eerste openingsdag die week van de salon en tevens de dag van de afspraak. De reden voor het bellen op zaterdag gaf Wilma na jaren niet gehoord te zijn later alsnog: de weduwe zou haar verslag uitbrengen van het gevoerde gesprek over de erfenis.

In de herhaling

In het tactisch journaal staat een opsomming van de oproepen van donderdagavond tot zaterdagmiddag (links), toen deze lijst werd afgelezen uit het telefoongeheugen. Daartussen staat geen nummer van Wilma (schoonheidssalon).

Rechts staat de opsomming, die in het PV werd opgenomen. De eerste oproep van Wilma kan dus pas op zaterdagmiddag doorgelopen zijn. Hierdoor kwamen de oproepen van Wilma wel in het PV, waarvoor pas zaterdagavond gegevens werden verzameld, maar niet in de lijst van het tactisch journaal.

Dus nog maar eens die telefoon. Die telefoon bewijst immers dat er een frauduleus PV werd opgesteld. En een extra uitleg kan geen kwaad. Overslaan kan altijd. Zoals hierboven al is aangegeven bestaat er een registratie van de inkomende oproepen op de telefoon van de weduwe in het tactisch journaal. Een registratie waarop Wilma helemaal niet voorkomt. Deze eerste registratie werd op zaterdag 25 september rond 15:00 uur afgerond en omvat het complete tijdvak donderdagvooravond - zaterdagvoormiddag:

*"Door ons werd een onderzoek ingesteld naar de telefoonnummers die uit het geheugen zijn gehaald van het toestel van het sl.o. Het gaat hier om **de laatste vijf bellers.**"*

En er staat geen enkele telefoonoproep op vrijdag (de 24^e) in. Het systeem van terugbladeren door het telefoongeheugen maakt het onmogelijk dat je een oproep over het hoofd ziet. Ik heb eenzelfde toestel aangeschaft en er mee geëxperimenteerd. In de nu volgende tabel staat links het resultaat van het onderzoek op zaterdag rond 15:00 uur (weergegeven in het tactisch journaal) en rechts het onderzoek van zaterdagavond (weergegeven in het PV van het BTO).

Pas zaterdagmiddag tussen 15:00 en 17:00 uur (zo volgt uit de combinatie van de twee) kwamen de drie oproepen van Wilma binnen op deze telefoon. Ook de volgende dinsdag kwamen er nog oproepen binnen, daarover staan weer meldingen in het tactisch journaal.

Telefoongeheugen in het tactisch journaal van 260999	Datum & tijd (na correcties)	Telefoongeheugen in PV van 280999
	don 23-09 16:23	geblokkeerd nummer
golfvriendin	don 23-09 16:51	golfvriendin
Louwes	don 23-09 20:37	Louwes
kapsalon	zat 25-09 10:43	kapsalon
buren(1)	zat 25-09 12:15	buren(1)
buren(2)	zat 25-09 12:18	buren(2)
afgesloten 25-09 15:00 uur		
	zat 25-09 17:00	schoonheidssalon (3x)
		afgesloten 25-09 18:46uur

Aanvankelijk realiseerde de recherche zich wel degelijk dat Wilma pas op zaterdagmiddag voor het eerst belde, gelezen het journaal bij het beschikbaar komen van het PV (mijn nadruk):

*"Op 25 september om 16.50 uur is er ingebeld op de huislijn van SO (**na ontdekking**) vanaf het nummer: [...] op naam van: [adresgegevens in Zutphen]."*

Zoals geschreven belde de schoonheidssalon de dinsdag daarop weer. Wilma verklaarde toen niet zelf gebeld te hebben, maar dat één van haar medewerkers dat had gedaan. In dat perspectief gezien, was de telefoonoproep van zaterdagmiddag - na werktijd normaal gesproken - alleen bedoeld, om te informeren, hoe 'het gesprek over het testament' was afgelopen. Een aangekondigd gesprek, waarover in beide versies van de verklaringen van Wilma helemaal niets te lezen valt. Een gesprek, waarover de beheerder van de begraafplaats heel veel later tegenover Maurice de Hond precies hetzelfde wist te vermelden. Een gesprek, waar Wilma pas zeven jaar na dato weer naar verwees. Maar dat dat zo lang heeft geduurd, was niet helemaal haar schuld, zo bleek later.

Zo is geleidelijk zonder dat Wilma hiervan wist, haar verklaring aangepast en vervolgens tot bewijsstuk verheven. In het PV van 17 januari 2000 dat alle zaken nog eens 'netjes' op een rij zet, staat nu (mijn nadruk):

*"- het slachtoffer had op 24 september 1999, om 10 uur een afspraak met een schoonheidsspecialiste te Zutphen. Ook daar is zij niet verschenen. De schoonheidsspecialiste heeft op **24 en 25 september 1999** nog een aantal malen gebeld, maar er werd niet opgenomen."*

26 september is in kleine stapjes gewoon 24 september geworden. Terwijl de recherche kon weten en in ieder geval op enig moment geweten hééft dat Wilma op de 24e niet gebeld kon hebben. En als Wilma – zonder dat wij dat weten - tóch op de 24e had gebeld, dan was *daarna* nog iemand in de woning geweest, om het telefoongeheugen te wissen. Dus ook langs die weg zouden wij dan moeten concluderen dat de moord pas de 24e of de 25e was gepleegd.

Wilma heeft later aangegeven dat ze destijds aan de politie heeft gemeld dat ze nog informatie voor de politie had, maar dat de politie haar niet meer heeft teruggebeld. Vermoedelijk ging dat over het hierboven gememoreerde gesprek over het testament. Nu hoeft dat niet meer. 'Wilma' is inmiddels overleden.

In 2003 - in de aanloop van het herzieningsproces van Den Bosch - zou de vrouw van de huisarts nog uit de school klappen dat haar man haar had verteld dat de weduwe tijdens het consult op 23 september 1999 bijzonder nerveus was geweest. Hij vond dat hij dit niet zelf mocht vermelden, maar gaf zijn vrouw toestemming dit wél te doen. Uit de verklaring van de vrouw van de huisarts zou je kunnen opmaken dat ook hierin dat aangekondigde gesprek een rol speelde. De recherche kon uiteraard niets met dit gegeven. Zij hadden het er te druk mee Louwes in zijn hok te duwen.

De beleggingsadviseur

Het slachtoffer had veel aandelen, dus ook een beleggingsadviseur. Deze adviseur had door zijn advies het proces in gang gezet dat leidde tot de verandering van het testament (verderop in OT & NT). Zijn eerste bijdrage aan het onderzoek bracht de recherche van slag. Het tactisch journaal van 4 oktober 1999 getuigt hiervan:

"[Beleggingsadviseur] van de Generale Bank had hem [Louwes] verteld (telefonisch) dat hij op vrijdag 24 september 1999 nog telefonisch contact met het s.o. had gehad.!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! (Beleggingsadviseur) zal z.s.m. door ons benaderd worden.)"

Dat daarnaast een handjevol getuigen diezelfde dag het slachtoffer nog hadden gezien, had ook al zo'n verbazing gewekt. Diezelfde middag (in het journaal staat 13:00 uur) wordt de beleggingsadviseur gebeld:

"[Beleggingsadviseur] vertelde dat hij van kantoor heeft gebeld en niet meer zeker weet of het donderdag dan wel vrijdag is geweest. Echter alle uitgaande gesprekken worden op tape opgenomen. Hij gaat nu voor ons het gesprek opzoeken op tape en zal ons hieromtrent z.s.m. berichten. Volgens [beleggingsadviseur] vertelde het so tijdens het telefoongesprek dat zij aan het golfen was geweest."

De laatste keer dat de weduwe had gegolft, was woensdag de 22^e. De beleggingsadviseur pakte het voortvarend aan, 5 minuten later (!) hangt hij weer aan de telefoon (mijn nadruk):

"13.05 uur: [Beleggingsadviseur] belt en verteld dat hij de tapes heeft uitgeluisterd en dat hij op MAANDAG 21-09-99 [sic, datum bestaat niet] contact heeft gehad met het so omdat er wat bewegingen waren met haar aandelenportefeuille. Hij heeft op vrijdag tweemaal contact getracht te zoeken, echter zonder resultaat."

Je vraagt je nu af, waartoe dit alles dient. Wie houdt hier nu wie voor de gek? Er staat met koeienletters MAANDAG 21-09-99 in dit bericht, terwijl het die maandag toch echt de 20^e was. Bij een bank zijn ze zo slordig toch niet. Daarnaast meldde de beleggingsadviseur twee pogingen op vrijdag, ik neem toch aan per telefoon. Maar dan had dat toch echt in het telefoongeheugen van het slachtoffer moeten staan! Tenzij het slachtoffer gewoon na die gemiste telefoontjes thuis kwam en de oproepgegevens met de WIS-knop uit het geheugen had gehaald. Maar dan was zij vrijdag nog wel in leven. Of misschien kwam het de daders niet goed uit dat de telefoon nog oproepen

registreerde. Je kunt immers aan die telefoon niet zien of het om oproepen of om gesprekken gaat. Dan waren er dus niet alleen bewegingen met haar beleggingsportefeuille geweest, maar ook nog bewegingen in haar woning. De uitgelegde dwaalsporen (*Dwaalsporen*) moesten de recherche ervan overtuigen dat de moord al op donderdag had plaatsgevonden. Maar kijk je verder, dan zie je zoveel meer.

Daarmee is het verhaal nog niet af, bleek onlangs. Er was een briefje. Een briefje naast de telefoon op de beneden verdieping. De inhoud van het briefje had volgens de recherche te maken met het laatste telefoontje van Ernest Louwes op donderdagavond. Wat er op dat briefje nu precies stond is onduidelijk gebleven. Maar er werd volgens de recherche nog wel iets bijgeschreven, gelezen het tactisch journaal:

Door mij zijn de op de salontafel aangetroffen twee briefjes (C15) mbt het daarop staande handschrift vergeleken met het handschrift in een aangetroffen bedankbrief, geschreven door het slo. aan mevr. Bartels (zie S4). Ik ben geen deskundige doch op een groot aantal punten komen deze handschriften goed overeen. Wel staat er dwars op het tweede briefje onder dubbel gezette streep nog geschreven "75jr / 20 r 75 / 8". Het lijkt er op dat dit in een later stadium is genoteerd.

Nu is van de eerste - niet gememoreerde - aantekeningen voortdurend aangenomen, dat deze handelden over de vraag aan Louwes, hoeveel de weduwe belastingvrij aan de kerk kon schenken. De gegevens die Louwes telefonisch zou hebben doorgegeven. Die tweede notitie heeft de recherche nooit kunnen voorzien van een betekenis. Ik wel. Mevrouw Wittenberg had een lijfrentepolis, een tamelijk ingewikkelde oudedagsreserve, die je zelf kunt consumeren of kunt nalaten. Daarover meer in *OT & NT*. Recent was de wettelijke regeling gewijzigd betreffende het belastingvoordeel, dat je moet terugbetalen, Als je het pensioen niet meteen opneemt, maar bij voorbeeld na je 75ste, krijg je te maken met een soort boete, eufemistisch revisierente genoemd; dat is die 20%. En er was sprake van een soort overgangsregeling, de zogenaamde Brede Herwaardering (BHW 1992- 2001), waardoor er ook alternatieven waren. Allemaal heel ingewikkeld. Iemand moet dat mevrouw Wittenberg hebben uitgelegd; volgens de recherche nádat Louwes zijn mededelingen had gedaan.

Was dit het ontbrekende telefoontje van de beleggingsadviseur? Is dit de zoveelste genegeerde - nu stille - getuige?

De markt van Diepenveen

Iedere donderdag was er een markt in Diepenveen. Zo ook op 23 september 1999. Uit het vonnis van Den Bosch (2004) zou je wat anders kunnen lezen:

"Voorts staat vast dat het slachtoffer op donderdag 23 september 1999 telefonisch groente en fruit heeft besteld bij getuige [getuige 9]. Deze bestelling zou zij vrijdag 24 september 1999 rond 13.00 uur op de markt in Diepenveen ophalen."

Deze weergave klopt niet, in het moderne jargon zou je hem moeten bestempelen als 'te kort door de bocht'.

De markt van Diepenveen was altijd op donderdag. Deze markt werd georganiseerd door een plaatselijke kaashandelaar, die mij dat nog eens bevestigd heeft. Op deze markt had ook de hierboven aangehaalde getuige 9, een groenteman uit Zutphen, een stand. Op de bewuste donderdag, toen de weduwe de markt bezocht, ontbrak tot haar verdriet de stand van de groenteman. De assistente van de groenteman had een sportblessure opgelopen en daarom had de handelaar besloten, om de stand pas op vrijdagochtend op de betreffende plek op te bouwen, nu samen met zijn vrouw. Dat kwam voor de weduwe, die deze informatie kreeg van de genoemde

kaashandelaar slecht uit.

De vrouw van de groentehandelaar heeft mij wel iets wijzer gemaakt. In het telefoongesprek op donderdagavond heeft de weduwe haar verteld dat zij onder de geplande openingstijden niet in de gelegenheid was langs te komen. De groentehandelaar heeft de weduwe toen toegezegd haar groente apart te houden. Op die manier zou er een extra gelegenheid gecreëerd worden om tijdens het inpakken van de wagen toch de groente nog te overhandigen. Dat is echter niet gebeurd. Dit gebeurde wel vaker, voegde de groenteman er nog aan toe, ook in zijn officiële verklaring. De vraag rijst nu, waarom de weduwe niet simpelweg vóór haar afspraak bij de groenteman langsging? De route naar Zutphen loopt namelijk wel langs Diepenveen.

Ik kan daarvoor wel een verklaring bedenken: de reeds genoemde chemokar. De weduwe had zich, gelezen de notitie op de kalender, voorgenomen chemisch afval weg te brengen. De gelegenheid om dit te doen, was altijd heel beperkt. Het tijdstip 10:00 uur kan hier heel wel op slaan. Daarmee was voor de weduwe wel effectief de weg afgesneden nog veel andere activiteiten te ondernemen, bijvoorbeeld naast datgene dat zij in Zutphen wilde doen.

Hierboven heb ik al betoogd dat ik vermoed dat zij die vrijdag langs Wilma is gegaan. Wilma heeft veel later uitleg gegeven over die ontmoeting. De weduwe zou bij de burens zijn wezen 'shoppen'. En zij zou erg gehaast geweest zijn. Wie die burens waren, laat zich gemakkelijk raden dat was het toenmalige modehuis NUY. Op een foto van de technische recherche uit de woning zien wij nog een luxe draagtas van dit modehuis, maar dat bewijst eigenlijk niets. Wat wel iets bewijst, is dat de huishoudster vlak na de moord een donker jack van de weduwe aan de kapstok zag hangen dat zij nog niet eerder had gezien. Het had haar zodanig gefraspeerd dat er twee opmerkingen over in het tactisch journaal verschenen. Overigens weer op zo'n manier dat je er heel weinig van kunt opsteken. Op 27 september:

"In aanvulling op mut. 81 verklaarde zij nog dat het donkere jack, welke aan de kapstok hing, haar onbekend voorkwam. Ze weet dat dhr. Wittenberg kledingmaat 54 of 56 had "

Op 29 september:

"Het in deze mutatie genoemde donkere jack dat mevr. Hofstede niet kon plaatsen blijkt van het slachtoffer te zijn."

Dus? De maat? Maar nooit eerder gezien, terwijl de huishoudster donderdag nog met de weduwe het huis had verzorgd? En alle donderdagen daarvoor trouwens ook. Dat jack kan dus heel goed een nieuwe aankoop zijn geweest.

Overigens had het voor de hand gelegen, om een volledig overzicht van het betalingsverkeer van het slachtoffer gedurende haar laatste week aan het dossier toe te voegen. Daarvan heb ik echter nooit iets aangetroffen, terwijl er toch alle aanleiding toe was. Ook ontving de weduwe postuum nog post van de Generale Bank, dus wellicht van de afdeling beleggingen. Waren dat transacties? Wanneer waren de opdrachten daarvoor gegeven? Wéér in het zwarte gat verdwenen. Op 3 november 1999 lezen wij in het tactisch journaal nog het voornemen, de beleggingsadviseur te horen. Daarna lezen wij hierover niets meer. Zo werken zwarte gaten.

Intussen werd de groente nog steeds niet opgehaald. Uit de verklaring van Wilma blijkt dat de weduwe haar verschrikkelijk veel te vertellen had. De inhoud van dit gesprek was nogal emotionerend. En dan is het heel goed verklaarbaar dat het ophalen van de groente haar niet meer zo boeide. Of dat ze het gewoon was vergeten. En de beleggingsadviseur zou - zoals iedere vrijdag - zo bellen. En natuurlijk wilde zo ook nog even langs de begraafplaats. Druk, druk, zoals Wilma al vermeldde, *"altijd in a hurry"*.

Voor de bakker

Hoe graag het Hof een sluitende bewijsvoering rond deze gemiste afspraak wilde leveren, blijkt ook nog uit deze toevoeging in het arrest:

"Ook aan de bakker, waar het slachtoffer op donderdag 23 september 1999 was, heeft zij meegedeeld dat zij de dag daarop (vrijdag 24 september) naar de groenteboer zou gaan (mutatie 337 Journaals)."

De weduwe bezocht op donderdag niet alleen de markt van Diepenveen, maar deed dan ook gelijk de bakker en de slager aan. Wat zij daar kocht, is in detail bekend. Wat zij daarvan had opgegeten kwam aan de orde in het hoofdstuk *Dwaalsporen*. Mevrouw Wittenberg vertelde de bakker, dat ze de volgende dag naar de groenteboer zou gaan. Alleen wist zij - toen zij bij de bakker was - nog niet dat de openingstijden van de groenteman haar niet goed uitkwamen. Dat bleek pas tijdens het telefoongesprek met de vrouw van de groenteman nadat ze thuis was gekomen, dus uren later. Het gesprek staat gewoon op het KPN-overzicht. Ofwel, de vermelding van de mededeling via de bakker is maar het halve verhaal.

Inmiddels rammelt de bewijsvoering voor het moment van de moord op basis van de getuigenverklaringen aan alle kanten. Alle zes getuigen 'van 24 september' moesten aan de kant worden geschoven. En de verklaringen van Wilma werden stapje voor stapje in een passend gareel gedwongen.

Daarnaast werd nog een groot aantal forensische en technische aanwijzingen simpelweg genegeerd (*Doodstijd, Dwaalsporen*).

Ongehoorde getuigen

Wellicht had het geholpen, als de 'inner circle' van de overledene volledig aan het woord was gekomen. Wilma behoorde daar eigenlijk niet toe, ze was nog nooit bij mevrouw Wittenberg thuis geweest. En toch had ze heel wat te vertellen, net zoals Louwes trouwens en bijna precies hetzelfde. Van twee personen is bekend dat ze de weduwe regelmatig ontmoetten, zij kunnen als vriendinnen worden aangemerkt. Over het bestaan van één van hen werd ik door de groenteman getipt. Maar ze komt ook gewoon voor in het tactisch journaal, al op 28 september, aangedragen door weer een andere kennis:

"Mevr.[Naam] is de vrouw van de [medische beroepsuitoefenaar]. Zouden vrienden zijn. Wonen waarschijnlijk in Schalkhaar."

Op 4 oktober vond de recherche een briefje met haar adres erop in de papierwinkel van de weduwe. Op 29 oktober nam een kennis van de golfclub contact op met de politie:

"Verder attendeerde mevr. [kennis van de golfclub] op een vriendin van het Slo. Dit zou mevr. [naam] betreffen die [overheidsfunctionaris te D.] is. Mogelijk dat zij iets kon vertellen over het Slo. Bleek dat ze al op onze WOD [werkopdrachten] lijst staat, maar helaas kunnen we haar niet te pakken krijgen."

Waarna wij niets meer over deze mogelijk zeer nuttige getuige horen. Een nuttige getuige, ook vanwege haar beroepsprofiel, ze was ambtenaar van de burgerlijke stand. Hierdoor verwacht ik dat deze vriendin over nog meer informatie kon beschikken wat betreft de roerselen en belevenissen van mevrouw Wittenberg, dan de al besproken Wilma. Helaas hoeft de recherche niet meer op zoek te gaan. Net zoals Wilma, is deze getuige inmiddels overleden. Haar weduwnaar meldde mij nog, dat ze voor de week na het overlijden van mevrouw Wittenberg nog een afspraak met haar had om

koffie te komen drinken. Ook weer een afspraak die in het verdwenen (= meegenomen) afspraakboekje zal hebben gestaan, maar nog niet op de kalender. Haar weduwnaar had nog een interessante toevoeging:

Als ik me goed herinner heeft zij zich wel degelijk gemeld bij de politie, maar van een verklaring afleggen is het nooit gekomen. Dat vonden wij overigens wel raar.

Ik zou dat ook raar moeten vinden, maar intussen is dat helemaal niet meer zo.

Nog een andere vriendin werd door haar kennissenkring aangedragen. Bij haar dronk de weduwe iedere zaterdag 'na de kapper' koffie. Al op 25 september, eerder kon echt niet, beschikte de recherche over deze informatie:

"Zaterdag: eerst naar de kapster, daarna naar vriendin [naam] voor koffie. "Dan was de zaterdag alvast wat om""

Op 28 oktober - ja, een maand later - duikt haar naam weer op:

"Op de kennelijk laatste door het slo gemaakte adressen/namenlijst komen 86 namen voor. Deze met de zoekfunctie door ons journaal gehaald. De volgende personen zijn waarschijnlijk nog niet door ons benaderd:"

En dan volgt echt haar naam met adresgegevens! Met deze vriendin had mevrouw Wittenberg dus *wekelijks* contact. En voor wat daar over tafel ging, had de recherche dus een maand lang geen interesse gehad. En daarna ook nooit meer trouwens. Of toch wel en verdween dit in het reeds genoemde zwarte gat?

In *Dwaalsporen* liet ik al zien dat de verschillende politie-eenheden zélf voor de meeste dwaalsporen zorgden. Ik dacht zo dat ook de omgang met getuigen niet getuigt van veel overzicht en inzicht. Had dan niemand de coördinatie over deze zoi? Of is dat juist de taak van het OM?

Het vriendje van het kerkhof

Nog steeds ben ik niet aan het eind van deze opsomming. In twee gesprekken werd het de recherche voorgehouden dat het slachtoffer vriendschap had aangeknoopt met iemand op of rond de begraafplaats, waar ze echt vrijwel elke dag kwam. Een niet te missen kans dus, om méér over de dagelijkse gewoontes van het slachtoffer te weten te komen. En wellicht leverde dit op de één of andere manier aanknopingspunten om iets te weten te komen over haar laatste dagen en haar bekommernissen van dat moment. Op 28 september al kwam de voormalige werkster met deze uitspraak:

"Ze had verteld goed op te kunnen schieten met (een)nieuwe jongen(s) van een bloemenstalling t.o. het kerkhof. Ze haalde daar meerdere keren per week bloemen voor het graf van de dokter."

Dit kan werkelijk van alles betekenen, maar de recherche bezocht de beschreven gelegenheid - een bloemenkiosk op de Ceintuurbaan - gewoon niet, dan wel maakt daar totaal geen melding van. En die laatste mogelijkheid lijkt me niet zo waarschijnlijk, omdat het tactisch journaal allerlei veel meer onbenullige contacten wél meldt. Op 1 oktober meldt een andere vriendin:

"Ook sprak zij over 'mijn vriendje van het kerkhof' SO kon daarvan geen naam noemen."

Een wat duistere tekst, waarschijnlijk had de notulist GET(uige) willen noteren i.p.v. SO. Duidelijk is in ieder geval dat het dezelfde persoon zou kunnen betreffen. In dat geval was het toch bijzonder eenvoudig geweest, deze te spreken te krijgen. Las de recherche wel het eigen journaal door? Of zagen zij daarvan bij voorbaat de nutteloosheid in?

De geheimzinnige beller

Op de ochtend van 23 september - Louwes was al weer op weg met de grafrechtenbrief - gaat de telefoon over in de woning van mevrouw Wittenberg. De weduwe is naar de huisarts, dus de huishoudster neemt op:

"Ze golfde bij de golfclub Salland. Ze kreeg golfles van iemand die mogelijk "Frits"heet. Deze belde afgelopen donderdagmorgen, rond 10.00 uur naar de woning. Mevr. was toen naar de huisarts dr. [naam]. Rond 10.30 uur belde die man weer en had aan mevr. W. verteld dat hij met vakantie ging. "

De politie onderzoekt dit en komt tot de conclusie dat de weduwe geen les krijgt van ene Frits, wel van iemand met een hierop rijmende voornaam. Tevens stellen ze vast dat géén van haar leraren met vakantie was gegaan in de bedoelde periode.

Nu moet men zich realiseren dat het tweede deel van de verklaring van de huishoudster gebaseerd is op een mededeling van de weduwe en dus niet per se op waarheid berust. Dat gevoel wordt versterkt door nog een andere aanwijzing. Een andere getuige die later op de dag met de weduwe belde, werd bevraagd over dat laatste gesprek:

"Bleek dat de familie op 990922 en 990923 telefonisch contact had gehad met het slo. Getuige is een golf vriendin van het SLO. Het gesprek van 990923 had te maken met het feit dat getuige een afspraak wilde maken met SLO voor 990924 om te gaan golfen. SLO had een andere afspraak en kon niet. (..) Het gesprek van 990922 was gevoerd door de echtgenoot van Mevr. [naam]. Hij had aan het slo verteld dat hij een aantal weken naar het buitenland ging. (..) De laatste twee weken van zijn verblijf zal zijn vrouw naar hem toegaan en de zakenreis gaat dan over in een vakantie. "

Deze getuige krijgt overigens niet de vraag voorgelegd, of ze wist waar de weduwe op de 24^e dan wel heen wilde en wanneer precies! Of toch wel en werd dit gewoon niet genoteerd. Allebei onvoorstelbaar, tenzij je de rest van het dossier doorploegt of de voorgaande paragrafen en hoofdstukken hebt gelezen. Maar voor dit verhaal is het interessant te vernemen dat de weduwe dus heel recent – de vorige dag - in een gesprek te horen heeft gekregen dat iemand op zakenreis ging en aansluitend op vakantie. Het kan best zo zijn dat deze herinnering van pas kwam, toen zij het binnenkomende gesprek van de zogenaamde 'Frits' aannam en te horen kreeg dat deze ook de huishoudster al aan de lijn had gehad. Had ze meteen een uitleg aan de huishoudster paraat. Was die 'Frits' misschien het 'vriendje van het kerkhof'? Dat vriendje, van wie de vorige vriendin geen naam wist? En was die 'Frits' misschien de reden, waarom de weduwe de invitatie om te golfen afsloeg? De recherche legde geen enkel verband. En dat kon ook niet, want ze vroegen nergens op door.

Het 'vriendje van het kerkhof' raakte ook figuurlijk op het kerkhof verzeild.

De beller gebeld?

Hiermee leek de zoektocht naar de beller vastgelopen en naar het vriendje ook. De telefoongesprekken, zoals genoemd hadden natuurlijk gewoon in het nummerweergavegeheugen van de Denver moeten staan. Maar kennelijk was het mevrouw Wittenberg of haar moordenaar er

iets aan gelegen, dit nummer weer zo snel mogelijk te wissen. Dat er gewist was, weten we zeker, want dat geheugen zat verre van vol.

Toch kwam er nog een kentering. Die kentering volgde op een episode, waarin de recherche - zo leek het toch - wél effectief op zoek was naar de geheimzinnige beller. Daar is namelijk een heel goed systeem voor, al kost dat wat extra moeite. De methode heeft een naam: **B-analyse**. De politie kon natuurlijk simpelweg de registratie van de uitgaande gesprekken van mevrouw Wittenberg opvragen bij de telefoonaanbieder en had dat ook gedaan: A-analyse. Bij een B-analyse wordt van alle telefoonaanbieders gevraagd een opgave te doen van alle gesprekken naar de nummers van mevrouw Wittenberg, vast en mobiel. Hierover lezen we in het tactisch journaal d.d. 6 oktober 1999:

"Geruime tijd later maakte [medewerker OM] een machtiging OVJ 125 F om zo via de z.g. B analyse de inkomende mobiele nummers naar het vaste nummer van Slo te traceren | Even later telefoon van [medewerker OM] dat hij de fax naar KPN security had gestuurd. Hierop de KPN weer gebeld. Eind deze week of begin volgende week hebben we de uitdraai binnen of de OVJ moet persoonlijk bellen om spoed!"

De dag daarop gevolgd door:

"N.a.v. de machtiging die [medewerker OM] gisteren had verstuurd aan PTT security waarin het verzoek was verwoord om na te gaan welke mobiele bellers had ingebeld op het vaste nummer van SLO tussen 1.9.99 en 29.9.99 bericht ontvangen. OVJ [naam] heeft er vanmorgen achteraan gebeld en we krijgen de uitdraai z.g. B analyse vanmiddag of morgenvroeg toegefaxt. "

Niet duidelijk wordt, wat de reikwijdte van de B-analyse zou zijn. Logisch zou zijn, om alle mogelijkheden te onderzoeken, als je bepaalde personen niet op een andere manier in het vizier krijgt. En er komt plotseling iemand in het vizier:

"991007 16.15 Betreft getuige [vriendje van het kerkhof?] WOD 131 Vervolgens gegaan naar perceel [adres] te Deventer. Aldaar zou woonachtig zijn [vriendje van het kerkhof?], geboren [datum]. Het zou hier vermoedelijk gaan om het vriendje van het kerkhof van slo. Ook zou het een ex patent van Wittenberg zijn. Er werd niemand thuis getroffen. Nieuwe poging volgt.

Let wel, nergens staat een aanwijzing, hoe deze getuige in beeld is gekomen. De enige aanwijzing is de mededeling eerder die dag, dat de B-analyse beschikbaar kwam. Het journaal vervolgt de volgende dag met:

"991008 13.45 [vriendje van het kerkhof?]. In zijn woning gehoord: [vriendje van het kerkhof?], geb. 20-03-1950 te Apeldoorn, wonende [adres] te Deventer. Hem aan de hand van de vragenlijst gehoord. Wist niet meer hoelang het was geleden dat hij door Dr. Wittenberg was behandeld nav het feit dat hij getuige was geweest van een dodelijk ongeval. Zijn vrouw is twee jaar geleden overleden zodat hij regelmatig te vinden is op de katholieke begraafplaats waas ook Dr. Wittenberg begraven ligt. Hij weet pas sinds een halfjaar dat Dr. wittenberg overleden is. Als hij bij Wittenberg was voor behandeling kwam hij alleen boven in de behandelkamer. Is via zijn huisarts en het GAK bij Wittenberg beland. Hij kent slo Willemen niet. Hij is niet bij de begrafenis van het slo geweest omdat hij zelf nog erg zit met de verwerking van de dood van zijn vrouw. "

Een wat vreemde tekst, getuige kent het slo niet, maar op de een of andere manier schijnt het toch

relevant te zijn, dat hij niet op de begrafenis is geweest. Kennelijk gelooft de recherche het ook niet, gezien de vraag in de aanhef. Het belang van deze episode is vooral, dat hier een aanwijzing in schuilt, dat er een B-analyse heeft plaatsgevonden, die geheel buiten de boeken is gehouden. En waar meerdere beslissende gegevens in zouden moeten staan (wie is 'Frits'?, wanneer belde de beleggingsadviseur nu echt? Belde er nog iemand over de lijfrentepolis? Hoe laat was het telefoongesprek van 22 september, i.v.m. de door de fysiotherapeut opgeworpen mogelijkheden van een confrontatie met de SAAB?).

Ofwel, het onderzoek roept meer vragen op dan dat het beantwoordt.